

PLANURILE DE MANAGEMENT PENTRU ARIILE PROTEJATE

Prof. univ. dr. ing. Vasile Oros
Universitatea de Nord din Baia Mare

Oros V. Seminar ARM - Peace Corps.
Cluj Napoca, 10.03.2010

OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice

- Se instituie regim diferențiat de protecție, conservare și utilizare – funcție de următoarele categorii de arii naturale protejate:
 - A. de interes național: rezervații științifice, parcuri naționale, monumente ale naturii, rezervații naturale, parcuri naturale;
 - B. de interes internațional: situri naturale ale patrimoniului universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei;
 - C. de interes comunitar: siturile Natura 2000;
 - D. de interes județean sau local: situate pe domeniul public/privat al comunității locale
- Se înființează Agenția Națională pentru Arii Naționale Protejate (ANAP) – responsabilități pentru administrarea rețelei naționale de arii protejate

OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice

- Administrarea ariilor protejate:
 - Structuri de administrare special constituite, cu personalitate juridică. În subordinea:
 - Ministerului de resort – Rezervația Biosferei Delta Dunării
 - ANAP –
 - Altor autorități, agenții, instituții publice
 - Custode – sub coordonarea ANAP

OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice

- Planurile de management (PM) se elaborează de către administrator, se avizează (de consiliul științific sau consultativ – unde exista) de ANAP și se aprobă prin:
 - Hotărâre de guvern – pentru parcuri naturale, parcuri naționale, rezervații ale biosferei
 - Ordin al ministrului (cu avizul autorităților centrale interesate) - pentru celelalte categorii de arii protejate
- Măsurile prevăzute în planurile de management – să țină cont de exigențele economice, sociale și culturale, precum și de particularitățile regionale și locale ale zonei. Prioritate vor avea obiectivele care au dus la constituirea ariei protejate.
- Respectarea planurilor de management este obligatorie pentru:
 - Administratori
 - Deținătorii și utilizatorii de teren sau bunuri din perimetrul ariei protejate
 - Autoritățile locale și naționale

Categoriile IUCN de Management al Ariilor Protejate

- Ia: Rezervații naturale stricte – arii protejate administrate în special pentru scopuri științifice (cuprind ecosisteme, geosisteme sau specii cu valoarea deosebită științifică)
- Ib: Zone de sălbăticie – arii protejate în special pentru protecția caracteristicilor naturale sălbatice
- II: Parc Național – arie protejată administrată -în special pentru protejarea ecosistemelor și pentru recreere
- III: Monument al naturii – arie protejată administrată în special pentru conservarea caracteristicilor naturale specifice (caracteristici naturale valoroase din cauza rarității, reprezentativității, formelor estetice, importanța culturală)
- IV: Arie de management pentru habitat/specie – administrată pentru conservarea naturii prin intervenții manageriale
- V: Peisaj terestru/marin protejat – arie administrată pentru conservarea peisajului și pentru recreere
- VI: Arie protejată pentru managementul resurselor – administrată pentru folosirea durabilă a ecosistemelor (biodiversitatea este o resursă pentru bunuri și servicii)

Alte tipuri de arii protejate desemnate internațional

- **Sit al patrimoniului universal** – Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului cultural și universal (1972). **Situri culturale și naturale** cu o valoare remarcabilă pentru umanitate. Patrimoniul natural se referă la formațiuni remarcabile din punct de vedere fizic, biologic, geologic, habitate ale speciilor de animale/plante amenințate, arii cu valoare științifică sau estetică.
- **Rezervații ale biosferei** – suprafețe cu ecosisteme terestre sau costiere recunoscute în cadrul **Programului UNESCO Omul și Biosfera** (MAB). Ele constituie o rețea mondială. Rezervația biosferei trebuie să îndeplinească trei funcții de bază care sunt complementare:
 - Funcția de conservare – să contribuie la conservarea peisajului, ecosistemelor, speciilor și a variației genetice;
 - Funcția de dezvoltare – să sprijine dezvoltarea economică și umană durabilă din punct de vedere socio-cultural și ecologic;
 - Funcția logistică – să furnizeze suport pentru cercetare, monitorizare, educație și schimb de informație pe plan local, național și global legate de conservare și dezvoltare
- **Situri RAMSAR** – Convenția cu privire la zonele umede (Ramsar, Iran, 1971). Cuprind zonele umede și resursele acestora administrate în vederea conservării și folosirii raționale a resurselor.
- **Situri Natura 2000** – o rețea europeană de arii protejate ce include:
 - **Arii cu protecție specială avifaunistică (SPA)** – desemnare la nivelul UE în baza **Directivei Păsări** (1972). Cuprinde speciile de păsări și habitatele care susțin conservarea acestora.
 - **Situri de importanță comunitară (SCI)** – desemnare la nivelul UE în baza **Directivei Habitate** (1992) pentru siturile ce protejează specii și habitatele care le susțin.

Necesitatea planului de management pentru ariile protejate

- Activitatea de management a unei arii protejate
 - Este un proces complex
 - Multitudine de responsabilități
 - Încadrarea în timp, în limitele de resurse
 - Asigurarea cu personal
 - Prevederea reactivității
 - Lipsa de experiență

Motivatii pentru necesitatea elaborarii planului de management pentru aria protejata

- Furnizează informațiile de baza și descrierea sitului
- Identifică politica de management ce trebuie urmată, obiectivele ce trebuiesc atinse si managementul necesar pentru atingerea obiectivelor
- Anticipează orice conflict si sugerează cele mai bune căi de rezolvare a acestuia
- Implementează politicile si strategiile curente, identifică monitoringul necesar pentru măsurarea eficacității managementului
- Joacă rolul unui ghid pentru personalul nou si garanteaza continuitatea unui management eficace
- Oferă un compendiu întocmit profesional privind sursele de finanțare și de susținere în vederea obținerii resurselor și alocării acestora în mod eficient
- Este un instrument de comunicare și educație
- Demonstrează că managementul este efectiv si eficient
- Evidențiază zonele legislative ce necesită îmbunătățiri
- Furnizează îndrumare pentru dezvoltare fizica și pentru nevoile mai largi de planificare
- Promovează recunoașterea unui set de valori a biodiversității/ariei protejate locale
- Definește cui i se adresează activitatea de planificare si management

Sarcini uzuale în managementul modern al ariilor protejate

- Cercetare și monitorizare științifică
- Protejarea speciilor
- Protejarea și restaurarea habitatelor
- Aplicarea legislației
- Furnizarea de facilități de recreere
- Asigurarea folosirii durabile a resurselor
- Colaborarea cu comunitățile învecinate
- Creșterea conștientizării publice și comunicarea de mesaje importante
- Colaborarea cu organizațiile guvernamentale locale și județene, cât și cu alți factori de decizie
- Cooperare cu guvernul național și agenții
- A răspunde la propuneri de dezvoltare
- Asigurarea de venituri și strângerea de fonduri
- Managementul turismului și a vizitatorilor
- Promovarea participării în procesul decizional
- Managementul personalului, a bugetului și a resurselor
- Monitorizarea speciilor și a habitatelor
- Monitorizarea comportamentului și a atitudinii vizitatorilor și a populației locale

Ghid pentru elaborarea planurilor de management al ariilor protejate din Romania

Pentru ca planurile de management să funcționeze, planificarea trebuie să fie:

1. **Realizată cu angajament.** Echipa managerială trebuie de la început să creadă în beneficiile aduse de un plan de management.
2. **Orientată pe proces.** Planificarea și activitatea de management trebuie văzute ca un proces și nu ca un produs final.
3. **Elaborată local și realizată în mod participativ.** Planul nu trebuie să vină de sus (de la autorități) sau de la consultanți. Planul trebuie elaborat de echipa managerială cu implicarea activă a factorilor interesați (științific și al realizării activităților).
4. **Dimensiune adecvată.** Marimea planului trebuie să reflecte mărimea și complexitatea ariei protejate.
5. **Accesibilă utilizatorilor.** Versiunea scrisă a planului trebuie să fie un document de lucru clar, accesibil, ușor de utilizat.
6. **Adecvată.** PM trebuie să reflecte practicile și procedurile folosite în mod curent, la fel și pentru modalitățile de luare a deciziilor, de participare publică și de conducere. **Ideii noi radicale?**
7. **Adaptabilă.** PM trebuie să fie un ghid ce oferă o viziune și îndrumare spre ceea ce trebuie făcut. Deciziile din plan trebuie luate în funcție de cele mai bune cunoștințe, experiențe și expertize disponibile. PM nu este furnizor de soluții definitive și unice pentru toate problemele abordate. PM va trebui adaptat pe parcurs.
8. **Realistă.** PM trebuie să definească și să tindă spre soluții ideale dar trebuie conceput pentru a face față realităților prezente.
9. **Durabilă.** PM trebuie să includă componente ce îi pot asigura propria perpetuare și relevanță în timp. PM trebuie să-și planifice propria durabilitate, alături de cea a ariei protejate.
10. **Oficială.** PM trebuie să fie adoptat oficial de către autoritățile relevante.
11. **Testată pe teren.** PM ar trebui să fie testat pe teren înainte de a fi complet oficializat.

Concepte cheie în elaborarea PM: MANAGEMENT ADAPTABIL

Managementul conservării naturii nu este o știință exactă pentru că:

- Există prea multe variabile și trebuie înțeleasă și interacțiunea dintre diferitele componente;
- Nu vom avea niciodată informație suficientă. Fiecare subiect cercetat aduce multe întrebări și puține răspunsuri;
- Ecosistemele sunt foarte complexe și supuse schimbării. Apariția și impactul schimbărilor locale și de scurtă durată (ex incendii, inundații) sau de lungă durată (ex schimbări climatice) sunt extrem de greu de anticipat;
- Sistemul socio-economic foarte complex și schimbător se suprapune.

Urmare: nu toate acțiunile planificate vor conduce la rezultatele așteptate. Dacă un set de acțiuni nu are efectul dorit, trebuie să acceptăm acest lucru și să fim în stare să facem modificările necesare (adaptări pe parcurs ale PM)

Concepte cheie în elaborarea PM: MANAGEMENT ADAPTABIL

Managementul ariei protejate este un proces continuu (cu încercări și învățături) și nu este un mecanism dat (ex fabricarea unei mașini).

Fiecare set de intervenții manageriale va fi privit ca un experiment:

- Fiecare obiectiv trebuie privit ca o ipoteză, iar setul de activități asociate cu el trebuie privit ca un experiment ce testează această ipoteză;
- Trebuie să fim pregătiți atât pentru a încerca noi experimente cât și pentru a schimba ipoteza;
- Trebuie să fim pregătiți pentru a monitoriza continuu factorii externi, factorii de nesiguranță și să adaptăm obiectivele în consecință.

Urmare: PM trebuie să aibă încorporate mijloacele de monitorizare a scopului și obiectivelor, cât și posibilitatea de modificare și adaptare a acestora în funcție de schimbările produse. (MANAGEMENT ADAPTABIL).

NOTĂ. Toate adaptările trebuie să aibă în vedere atingerea scopului general pentru care s-a constituit aria protejată!!

Concepte cheie în elaborarea PM: PARTICIPAREA PUBLICĂ

Participarea publică este un instrument puternic folosit în activitatea de management al ariilor protejate. Are la baza considerentul că publicul **informat, implicat și ridicat la nivel de partener** va ajuta la alegerea soluțiilor mai bune, la luarea deciziilor mai bune și la implementarea acțiunilor planificate. S-a constatat că excluderea localnicilor din procesele de decizie nu duce la soluții acceptabile de lungă durată.

Participarea publică – asigurarea condițiilor ca toți cei ce vor fi probabil afectați, în mod direct sau indirect, precum și toți **factorii interesați, să-și poată exprima părerile, cunoștințele, intuiția și să poată participa efectiv la luarea deciziilor și la implementare lor.**

Cine este implicat în procesul de participare publică?

- Publicul larg care ar putea fi afectat (publicul local, opinia publică)
- Factorii interesați (stakeholders):
 - Purtători de opinie ai publicului larg
 - Reprezentanți ai unor grupuri de interese
 - ONG-uri
 - Specialiști, experți

Concepte cheie în elaborarea PM: PARTICIPAREA PUBLICĂ – beneficiile și riscurile participării publice

BENEFICII

- Crește nivelul de informații și abilități, iar procesul de planificare poate beneficia de perspective diferite
- Înțelegerea perspectivelor reale ale diverșilor factori interesați poate face posibil ca planurile să fie mult mai realiste, productive, eficiente și durabile
- Participanții dobândesc o crescută conștientizare a problemelor, a resurselor și oportunităților
- Implicarea participanților în proces poate încuraja sprijinul în implementarea planului
- Relațiile pot fi întărite și dialogul intensificat

RISCURI

- Unele grupuri sau persoane se pot simți stânjenite în a-și exprima părerile deschis în fața oficialităților
- Participarea publică poate fi o amenințare pentru manageri, dacă aceștia simt că puterea lor de decizie se micșorează
- Dialogul și comunicarea slabă pot submina procesul de participare publică
- Poate fi nevoie de unele compromisuri în obiectivele de conservare, iar accentuarea procesului de participare poate reduce atenția asupra aspectelor tehnice
- Participarea publică nu înseamnă că fiecare poate avea ceea ce vrea. Procesul poate crea speranțe nerealiste și dezamăgire.

Concepte cheie în elaborarea PM: PARTICIPAREA PUBLICĂ

Modalități pentru a face posibilă participarea publică

Modalități de acțiune în vederea participării publice	Gradul de participare
a. Furnizarea de informații publicului	 CEL MAI PASIV
b. Solicitarea de informații specifice de la public	
c. Consultarea/strângerea de informații/părerii de la public (în cadrul unor întâlniri publice deschise sau specifice pe o anumită temă, consultări la mese rotunde)	
d. Furnizarea de resurse sau alte stimulente pentru ca publicul să strângă informații și să întreprindă cercetări specifice	
e. Implicarea oamenilor în grupuri de lucru pentru obținerea de răspunsuri (feedback) cu privire la problemele date	
f. Implicarea oamenilor în analizarea problemelor și căutarea direcțiilor (participarea la ateliere de lucru)	
g. Implicarea oamenilor direct în elaborarea proiectului de PM, în procesul de decizie și/sau de aprobare	CEL MAI ACTIV

Concepte cheie în elaborarea PM: monitorizarea și folosirea de indicatori măsurabili

- Avînd în vedere că planificarea este un proces continuu și că activitatea de management trebuie să fie adaptabilă, este necesar să se poată măsura care este efectul acțiunilor prescrise în plan și dacă aceste acțiuni se combină în mod corespunzător pentru a se atinge obiectivele și pentru a se realiza scopul stabilit. Pentru aceasta este necesar să se folosească indicatori măsurabili.

Concepte cheie în elaborarea PM: monitorizarea și folosirea de indicatori măsurabili

Indicatori măsurabili	Definiția	Exemple
Indicator de INPUT	Cantitatea de resurse investite într-o acțiune	<i>Suma de bani folosită pe un program de instruire pentru rangerii unui parc național.</i> Măsurînd INPUT-ul, de fapt, se înregistrează ce s-a investit, nu rezultatele investiției. INPUT-ul este un slab indicator al succesului.
Indicator de ACTIVITATE	Folosirea timpului și a resurselor pentru îndeplinirea acțiunii	<i>Numărul de rangeri ai parcului care au participat la programul de instruire.</i> Indicatorii de activitate pot fi utili în înregistrarea eforturilor făcute pentru realizarea unei anumite activități, dar nu identifică și ce fel de schimbări au adus aceste eforturi.
Indicator de OUTPUT	Produsul specific al unei acțiuni	<i>Elaborarea unui manual de instruire, produs ca uemare a programului de instruire.</i> Indicatorii de OUTPUT pot fi ușor verificați și sunt indicatori clari și utili ce arată realizarea acțiunii, dar de obicei nu măsoară efectele acțiunii.
Indicator de REZULTAT	Rezultatele specifice acțiunii	<i>Toți rangerii sunt competenți în patrulare și la aplicarea regulamentului.</i> Rezultatele măsoară schimbările specifice produse ca rezultat al acțiunilor. Ei sunt indicatori foarte folositori, dar sunt în mică masă măsurabili.
Indicator de IMPACT	Consecințele rezultatelor acțiunii	<i>Braconajul este redus și crește procentul de pedepse pentru braconieri.</i> Indicatorul de IMPACT măsoară schimbările mai mari produse de acțiune și adeseori contribuția la îndeplinirea scopului și obiectivelor planului. Acești indicatori sunt foarte importanți, dar sunt adesea greu de măsurat într-un interval scurt de timp

Etapele elaborării planului de management

1. **Prepararea planificării.**
 - Identificarea contextului legal al planificării
 - Formarea unei echipe restrânse pentru planificare
 - Elaborarea unui plan de participare a factorilor interesați
 - Informarea factorilor interesați
 - Stabilirea zonelor de management
2. **Strângerea și gruparea informației**
3. **Elaborarea introducerii, a contextului și a secțiunii cu descrierea ariei protejate**
4. **Definirea scopului PM** (scopul este formularea unei stări viitoare ideale a ariei protejate, pe termen lung și ca rezultat al PM)
5. **Identificarea unui set principal de teme pentru PM** (o temă este o subsecțiune a planului care tratează un set de probleme relaționale)
6. **Realizarea unei evaluări a fiecărei teme** (evaluarea este o analiză clară bazată pe informațiile colectate, ce va justifica toate obiectivele și acțiunile ulterioare)
7. **Identificarea obiectivelor** (unul sau mai multe) **și a indicatorilor pentru fiecare temă** (obiectivele sunt ținte precise pentru ceea ce planul trebuie să atingă în urmărirea scopului general și cel puțin pe durata de existență a planului (ex. 5 ani). Indicatorii ajută să se măsoare dacă obiectivele au fost atinse)
8. **Împărțirea fiecărui obiectiv în sub-teme** (subtemele sunt sub-componente ale temelor principale care se relaționează cu un set de condiții specifice)
9. **Selectarea celei mai bune opțiuni de management pentru tratarea fiecărei sub-teme.** (Opțiunile de management sunt căi alternative de acțiune pentru atingerea obiectivului dorit)
10. **Identificarea unui set de acțiuni și indicatori pentru fiecare sub-temă.** (Acțiunile sunt activitățile necesare în aplicarea opțiunilor de management pentru fiecare subtemă, contribuind la realizarea obiectivului)
11. **Identificarea și planificarea acțiunilor de monitorizare** (Monitorizarea înseamnă măsurarea indicatorilor definiți pentru a determina dacă planul își atinge obiectivele)
12. **Desemnarea unei priorități și planificarea ei în timp pentru fiecare acțiune și identificarea colaboratorilor** (Prioritizarea desemnează cât de esențială este efectuarea fiecărei acțiuni)
13. **Atribuirea de resurse pentru fiecare acțiune.** (Resurse de timp, personal, cunoștințe, bani, echipamente, infrastructură). (Bugetul este un tabel care evidențiază cheltuielile gândite pentru implementarea și monitorizarea PM)
14. **Aprobarea PM, legalizarea și publicarea lui.**
 - Completarea secțiunilor rămase
 - Consultarea tehnică și oficială
 - Consultări largi
 - Actualizarea planului
 - Legalizarea planului
 - Publicarea, distribuirea și lansarea planului
15. **Elaborarea Planului de lucru anual.** (Planul Anual de Lucru detaliază cerințele ce trebuie atinse în fiecare an)

Conținutul de bază al Planului de management

Capitolul 1. INTRODUCERE ȘI CONTEXT

1. Scurtă descriere a planului, scopului și obiectivelor sale
2. Scopul și categoria ariei protejate
3. Baza legală pentru aria protejată și pentru plan
4. Procesul elaborării planului
5. Procedura de modificare și actualizare a planului
6. Procedura de implementare a planului

Capitolul 2. DESCRIEREA ARIEI PROTEJATE

1. Informații generale, (inclusiv zona)
2. Mediul fizic
3. Mediul biotic
4. Informații socio-economice și culturale: Perspectivă istorică
5. Informații socio-economice și culturale: Situația prezentă
6. Referințe bibliografice

Capitolul 3. SCOP, TEME ȘI OBIECTIVE

- Scopul managementului
- Temele managementului. Temele managementului includ: Managementul protecției; Managementul speciilor și al habitatului; Turism și recreere; Conștientizare, formare și educare; Folosire durabilă și dezvoltare comunitară; Administrarea eficientă; Monitorizarea
 - Tema a
 - Evaluarea/justificarea
 - Obiective
 - Acțiuni
 - Tema b
 - Evaluarea/justificarea
 - Obiective
 - Acțiuni

Capitolul 4. IMPLEMENTAREA

1. Priorități și planificarea în timp
2. Resurse și buget

Oros V. Seminar ARM - Peace Corps.
Cluj Napoca, 10.03.2010

Arii protejate în județul Maramureș

Județul are o suprafață de 6304 kmp, cu un patrimoniu natural deosebit de valoros, constând în 36 de arii naturale protejate, din care 1 parc național - Parcul Național Munții Rodnei-Rezervație a Biosferei și 1 parc natural – Parcul Natural Munții Maramureșului, suprafața ariilor naturale protejate fiind de 1596,07 km² reprezentând circa 25,4% din suprafața județului.

Munții Maramureșului

Oros V. Seminar ARM - Peace Corps.
Cluj Napoca, 10.03.2010

Potrivit clasificării adoptate în România, în județul nostru găsim toate categoriile și tipurile de arii naturale protejate, în funcție de regimul de ocrotire, utilizare și de management, astfel:

- 1 parc național: Parcul Național Munții Rodnei-Rezervație a Biosferei – categoria a II-a IUCN
- 1 parc natural: Parcul Natural Munții Maramureșului, zona interioară a parcului cuprinzând 10 arii de conservare specială (categoria a V-a IUCN)
- 3 rezervații științifice – categoria a I-a IUCN
- 17 monumente ale naturii – categoria a III-a IUCN
- 14 rezervații naturale – categoria a IV-a IUCN

Lalele peștrice

Poiana cu narcise

Roua cerului

Gentiana

Parcul Natural Munții Maramureșului a fost declarat ca arie naturală protejată prin Hotărârea de Guvern nr. 2151/2004. Suprafața parcului este de 148850 ha, din care, 69,5% reprezintă propunerea de sit Natura 2000.

Poiana Brazilor

Varful Farcau-Lacul Vinderel

Cornu Nedeii-Rezervatia de
cocos de munte

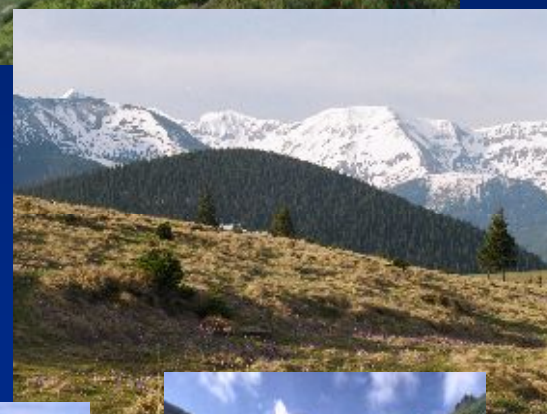
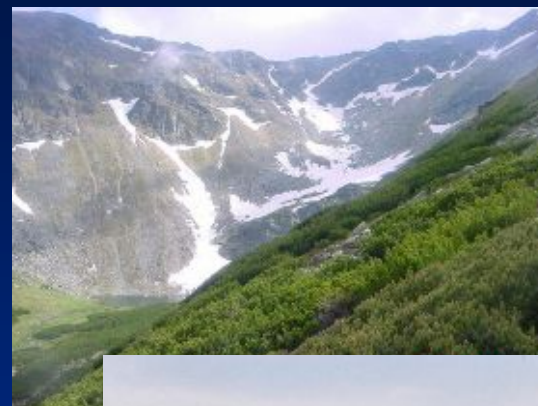
Petriceaia

Oros V. Seminar ARM - Peace Corps.
Cluj Napoca, 10.03.2010

Administrarea Parcului
Natural Munții Maramureșului
a fost încredințată Regiei
Naționale a Pădurilor -
Romsilva prin Direcția Silvică
Baia Mare, în baza unui
contract încheiat cu Ministerul
Mediului și Gospodăririi
Apelor în anul 2005.

Parcul Național Munții Rodnei – Rezervație a Biosferei

este principalul obiectiv de patrimoniu natural din județ, cu o suprafață totală de 46399 ha, din care 20% pe cuprinsul județului Maramureș. Rezervația a fost înființată în anul 1932 – la început fiind protejat numai golul de munte din jurul Vf. Pietrosu (183 ha). Parcul are administrație proprie din anul 2004.

Oros V. Seminar ARM - Peace Corps.
Cluj Napoca, 10.03.2010